

ס פ ר

זכרון יוסף

(והוא)

הוראת הגאונים באכילת תרנגולים

חלק תשיעי מספר נפש ישעוי על מאכלות אסורות

החיבור הזה מלא וגדוש במשפטים מיושרים ומצודקים שנקראו ונשמעו בקרית חוצות ארצנו הק' מפום הבדי"צ ובראשם הראב"ד הגאון הצדיק פוסק דורנו שליט"א בעהמ"ח שו"ת מנחת יצחק, ובו ימצא המעיין דעת תורה אמיתית בענין זריקת העופות, ועוד הרבה שאלות רציניים בשדה הכשרות העומדים על הפרק היום יומית, וצרפנו בריש הקונטרס העתק מאיסור הראב"ד עם הבדי"צ שאסרו בשנה הלזו תמוז תשל"ט המכונה החדשה שמשמשים בו היום כאן בארצות הברית (אמעריקא).

חלק ג

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הק' זי"ע

הק' שלום יודא גראס

רב דקהל, מגן שאול ד. האלמין ור"מ בישיבה וכולל, בית ישעוי"מ, מכון להוראה בשחיטות ובדיקות

בעהמ"ח: אפיית המצות השלם (י' חלקים); גידולי יהודה (על הלכות ציצית); שו"ת זבחו זבחי צדק (על הלכות שו"ב); חינוך ישראל סבא (מדרין לחינוך הבנים והבנות); מדרין לצניעות; מזוהת שלום (על הל' מזוהה); מנוחת שלום (הדרכה לכשרות); מנחת יהודה, (על חומר איסור, חלב עכורים, ו"סימילאק"); נפש ישעוי (על מאכלות אסורות, הי"ח); קדושת ישראל (על הלכות יחוד); ושי"ס.

בלאמור: הרהיג הצי מוהר"ר ישעוי זאב גראס זצ"ל נכד השרף מסטרעליסק, ר' יעקב קאפיל חסיד, ט"ז, בית תו"ט, רש"י, ולמעלה בקודש עד דוד המלך עה"ש.

— ברקלין, יצ"ו • שנת תשל"ט —
— ההכנסה מוקדשת לטובת הישיבה והכולל —

ה ת ו כ ן

- (א) דעת תורה של פוסק דורינו הגאון האמיתי רי"י ווייס שליט"א ראב"ד מקודש דעדה החרדית לכל מקהלות האשכנזים בעיה"ק ירושלים ת"ו.
- (ב) איסור חמור מהבד"צ הגדול דעיה"ק ירושלים על מכונות זריקה החדשות שמשתמשים בו בארצה"ב לזריקות בכל העופות ביום הוולדם.
- (ג) הודעה לרבים שהוציאו חברי הביד"צ בעיה"ק ירושלים שליט"א, בענין זריקות העופות, במקום שיש חשש שיונקבו האברים הפנימיים והסימנים.
- (ד) לאפרושי מאיסורא מטעם רבותינו שרי התורה הבדי"צ שליט"א בענין רעיתות בצומות הגידין החיצוניים של העופות.
- (ה) כשרות העופות (מדריך הכשרות שבירושלים תשל"ח).
- (ו) מסירת מודעה שנתפרסם פה ארצה"ב, בקרית חוצות, בענין זריקת העופות.

ס פ ר

זכרון יוסף

והוא

הוראת הגאונים באכילת התרנגולים

זכיתי שהגיע לידי תשובה באריכות בענין זה להלכה ולמעשה מאת ההגה"צ המפורסם הראב"ד שליט"א בעיה"ק ירושלים ת"ו, בעמח"ס שו"ת מנחת יצחק ועוד. ואפריון נמטיי' להגה"צ המפורסם שליט"א הרוצה בעילום שמו (רצונו של אדם זה כבודו) עבור טרחתו להמציא לידי תשובה זו תשואת חן וחסד.

- א -

בס"ד, חודש שבט תשל"ז לפ"ק פעה"ק ירושלים ת"ו. הנה מקרוב נתגלה לנו ממהזרקה הנהוג בעופות, ובקשתי את מר ישראל חרדי (מנהל מחלקת הפרמצבטיקה, רשות מוסמכת יבוא, רשם תכשירים וטרננים) ליתן לי את המידע בהנהוג בזה, ואח"ז בקשתיו ליתן לי בכתב פרטי השיחה, ואעתיק איזה קטעים ממכתבו כדלהלן בזה"ל. הנני כותב פרטי השיחה כפרוטוקול של השיחה.

חיסונים

- 1) בתרנגולי הודו מיום שנולד האפרוח הוא מקבל חיסונים מסוימים למנוע מחלות. רוב החיסונים ניתנים בתוך שריר אבל גם יש זריקות לתחת העור, לפי הדרך הנוחה ביותר למבצע, ניתן להזריק החיסונים המיועדים לספיגה מתחת לעור, הן בבית השחי או בתוך העור של הצוואר, או מצד העורף. בעיה בתרנגולי הודו ידועה היטב.
 - 2) תרנגולות - רגילות אין קביעות בזמני הזריקות, 3 מחלות נמנעות על ידי חיסונים בתרנגולות רגילות (כמו בהודים) והן:
 - (א) מחלת הניוקאסטל.
 - (ב) אבעבועות.
 - (ג) דלקת דרכי נשימה - לארינגו-טראקיאטיס.
- מבחינה כלכלית כל עוף המיועד לשווק מקבל זריקות הנ"ל. זמני הזריקות הם גיל יום אחד עד 4 חדשים, ובאופן כללי ניתנים החיסונים בגיל 7 ימים עד שבועיים לפעם ראשונה. לגיל חודש בפעם שניה ובגיל 7-8 שבועות בפעם השלישית.
- בדרך כלל - כמו אצל הודים נותנים החיסונים על ידי כמה שיטות:
- (א) דרך הפה - במזון למשל.
 - (ב) טיפות עין.

(ג) ריסוס (ספריי).

(ד) זריקות – בדרך כלל בשריר – אבל גם תת עורי לפי השיטה הנוחה ביותר למבצע.

(ה) משחה בפי הטבעת.

בנוסף לכך, יש עוד מחלה – מחלת המארק – שנותנים החיסון אך ורק לאפרוחים הנשארות המיועדות להטלת ביצים ובדרך זריקת תת-עורית בלבד¹.

תרנגולות אלו – שמעתי – מגיעות בסוף חייהם לשוק גם כן. עלי להדגיש ששיטת החיסונים היא לא עיקבית ותלויה בזמנים, שיטות עבודה בכל משק, נפוצות המחלות, דרישות השוק המקומי ודרישות השוק ליצוא. קבלתי למשל זמני חיסונים שונים במעבדות שונות של משרד החקלאות – הכל לפי האזור. יש גם להדגיש שעופות לאכילה נשחטות בגיל 11-12 שבועות (3 חדשים) וכמו כן אין עוף רגיל לאכילה בשוק שהוא מעל גיל 12 חדשים.

(3) טיפול רפואי – מתן תרופות

כאן התמונה שונה לגמרי. יש בערך 500 תכשירים רפואיים רשומים על ידי השוק, ואולי חצי מהם בצורת זריקות.

אנחנו אוסרים טיפול מניעתי עם תרופות האלו (ז.א. לתת התרופות כדי למנוע המחלות באופן שגנתי), ומתירים שימושם אך ורק לריפוי – (שיש כבר המחלה).

אינני בטוח שמקפידים כל כך במשק ובשדה ואני סבור שלמרות ההנחיות שמופיעות על גבי התווית או העלון של כל תרופה, העובדים כן מבצעים מניעה וכן ניתנים זריקות של אנטיביוטיקה, למשל, כדי למנוע הופעת מחלה מסוימת במשק. מדובר פה באלפי עופות ומליוני לירות והשיקול הוא כלכלי גרידא. (א) המחלות הן בדרך כלל בדרכי הנשימה או במעינים. דרכי נתינתן הן במזון, מי שתיה או בזריקות. הזריקות הן בשרירים, תת עורי ובתוך הורידים.

(ב) יש זריקות שניתן להזריק אותן בשריר וגם תחת לעור ויש אלו שמיועדות אך ורק בשריר או אך ורק מתחת לעור.

(ג) הנחיות לשמוש מפורסמות בכל עלון ותווית של התרופה – הנחיות המאפשרות על ידי לפי הרשיון, שיוצא ממשרד הבריאות.

דוגמא של הנחיה...

- (1) „רצוי להזריק מתחת לעור בגב בין הכנפיים או בתחתית הצוואר“. (כמו – „סולמיצין“ – תמיסה להזרקה אנטיביוטי – היצרן פלנטקס, נתניה. בע"מ).
- (2) „ניתן להזרקה תוך שרירית, תת עורית תוך ורידית או תוך פריטונאלית“.
- (3) „להזרקה תוך-שרירית פורטה“ – זריקה המיובאה מהולנד).
- (4) „להזרקה תחת לעור, תוך השריר לתוך חלל הבטן או באופן תוך-“

(1) ראה בחיבורינו צילום יג שפה במדינתנו נותנים זריקות לכל עופות בין העומדים לאכילה ובין העומדים לגידול ביצים.

תיקי... אין להשתמש בתכשיר להזרקה תוך ורידית! (כמו - „ד.ס.ט.“ זריקות של רפא בע"מ).

5) או כשמופיע בתכשירים לגידול בעלי חיים „להזרקה תוך שרירית ותת עורית בלבד!“

יש להדגיש שביצוע הזריקה הוא מאוד אינדיבידואלי, לפי נוחיות הפועל, הזמן, והדרישה. אם יש ברירה, למשל, בין שריר או עור, אני תמיד מזריק בעור, ובעור העורף כי יותר נוח לי בעבודה, קל יותר כי אין צורך בהרבה כח להזריק את החומר תחת לעור, המחט יותר קצרה ולי יש שליטה יותר טובה בדרך הזאת. פועל אחר היה בוחר אולי שריר הרגל - כי יותר נוח לו. הכל לפי נוחיות המבצע, ואיזה מכשירים נמצאים ברשותו.

בגלל הבעיה שאין פקוח מלא על הפעולות במשקים מחסר כח אדם לא ידוע לנו מצב המחלות ממשק למשק ולא ידוע אם אמנם בוצעו ההנחיות הדרושות על ידי משרדי. ברור לי שמשק שסומכים עליו היה מקפיד לא לגרום לנוק בזמן טיפול רפואי - כי סכנה כלכלית כרוכה בדבר! בטוחני שאם נותנים הנחיות למשקים דתיים אין ספק שיקפידו עליהן שידריכו הפועלים בהתאם².

סיכום:

- 1) יש להניח³ שבזמן מסויים בחיו קיבל כל עוף זריקה - הן לגידול, חיסוני או רפואי. (או טיפול מניעת מחלה).
 - 2) יש להניח שדרך הזריקות היתה בהרבה מקרים תת-עורית במיוחד שיש ברירה לפעול לבחור בין שריר או עור.
 - 3) בגלל העובדה שכל עוף המיועד לאכילה אין לו 12 חדשים ולא ידוע לנו אם הוא היה חי מעל שנה ספק הניקוב קיים בכל העופות ששווקים לאכילה. כמו כן כל פגוע בוושט מטריפה את העוף. (יורה דעה סימן ל"ג סעיף ה').
 - 4) במשקים שסומכים עליהם מבחינת טיפול זהיר, כשרות וכו' יש להניח שלא הביאו העופות בידי ספק והבעיה ידועה להם היטב. אין כח אדם למשרדים ממשלתיים להקפיד על כל פעולה ופעולה ולא תמיד המשגיח או המדריך הוטרנרי מגיע למקום בזמן מתן תרופות.
 - 5) באפרוחים הדרך הקלה והמעודפת למתן זריקות היא תת-עורי כי מקפידים לא לגרום נזק לשרירים הרכים והצעירים בירך או כנף (נקרוסים).
 - 6) בבעיות של שינויים בצומת הגידין לא נגעת אצל בעיה נפרדת (יו"ד, סימן נ"ו סעיף ח', „דרכי תשובה“ נ"ו ס"ק ט' בעוף) וזריקה באזור זה גם יכול לפסול את העוף. עכ"ל.
- ושוב בא לפנינו בהבד"צ המנהל (רכז של הלול), ואמר בע"פ ונתן לנו ג"כ בכתב כדלהלן בזה"ל:

- 1) הנני אחראי על ענף העופות באזור ירושלים.
- 2) לרשות האזור עומדת מעבדה לעופות ממשלתית וצוות מחסנים.
- 3) כל העופות המיועדים לפיטום (שווק עד 12 שבועות) עוברים בחייהם 2-

2) וכן ממש כתב לנו אחד מהממשלה שבאם שירצו החרדים לא לזרוק בוודאי יציתו וישמעו לנו. ראה צילום יא.
3) וכן אישרו מהממשלה. ראה צילום י"ג.

3 פעולות חיסון ע"י הצוות שלנו, אחת טפטוף בעין ואחת ערפול הנספג ע"י נשימה ופעמים משחה בפי הטבעת.

4 רק במקרים של מחלות קשות מבוצעות ע"י הצוות שלנו באזור ירושלים זריקות אנטיביוטיות עפ"י הוראת הרופאים, וזאת בבשר השוק רחוק מצומת הגדין.

5 אין מכתב זה מתייחס לגבי שלוחת ההודיים, ההפלה והרבייה.

6 כל אלה הטוענים כי מבוצעים זריקות לפטמים, אינם מעודכנים לגבי הנעשה בתחום הישובים של „מבואות ירושלים“. עכ"ל⁴.

אחרי הדברים הנ"ל פסקו הביד"צ שהעופות הנשחטות הנמצאות בחנויות ובבית כאו"א אין לאוכלה רק מתוך הדחק או לחלשים וילדים, ואח"ז נסעו איזה רבנים בעלי הוראה לברר העניינים במקומות מושבותיהם שבאזור ירושלים ת"ג, וכפי שהיה יוצא מפי הדברי מגדלי העופות ובעלי מקצוע ורופאים הממונים ע"ז שבאזור הנ"ל קרובים המה לדברי האחראי על ענף העופות, רק בשני דברים עקריים שהמציאות אחרת, א) שבאים יש מחלה וכיוב"ז לא רק הצוות בעלי המקצוע מבצעות הזריקות אלא ישנם בעלי משק מבצעים בעצמן את הזריקות, ולא רק ע"י גדולים אלא לפעמים גם ע"י בני י"ג י"ד שנים, ב) שלא רק ברגל מזריקים, אלא אף במקומות אחרים שבגוף, שבאם יכשלו ידיהם במלאכתם אפשר להגיע לחלל הגוף, ויש לחוש לנקיבת איברים הפנימיים והסימנים.

והנה כיוצא בזה כתבתי בספרי (ח"ב סי' ס"ז) בענין הזריקה לסרס העופות כדי שיתפטמו, שהיו עושים בעורפם, ונתברר שכ"פ איתרע חזקתם, דנעשה שלא במקומם, ויש לחוש לנקיבת הסימנים, והבאתי שם את דברי החת"ס בתשו' (חיו"ד סי' כ"א וקכ"ב) וסיימתי שם לאסור, מטעם שהדבר נמסר לכל המתעסקים בזה, וכל אחד עושה בהנראה בעיניו אשר יש לחוש כנ"ל, ובאשר שכעת נתעורר עוד השאלה ועל הכלל כולו יצאה שכל העופות נכנסו למקום הספק כנ"ל, אמרתי אשנה פרק זה.

הנה הפר"מ (יור"ד סי' מ"ו שפ"ד סק"י) כתב וז"ל: כתב כנה"ג בהגהות ב"י אות ט' שהחכם מהר"י אבורבי ז"ל אסר תרנגולים מסורסים שיש לחוש לנקיבת המעיים והכנה"ג השיב דהוי ס"ס שמא עברו עליהם י"ב חדש, ושמא לא ניקבו הבני מעיים, ואני אומר ס"ס כזה לא שמענו מעולם דגרע משם אונס חד הוא ול"ה ס"ס כלל, ומ"מ העולם אין נוהרין דמאחר שהוא אומן בקי הוא בכך ורואה שלא יגיע כלל לבני מעיים וא"צ להמתין י"ב חדש מעת הסירוס עכ"ל.

והנה החת"ס שם (חיו"ד סי' כ"א) לענין הקזה שעושין הרופאים בגיד שבצואר כתב דהן אמת נכון הדבר דמסברא י"ל דאומן בקי באומנתו ולא פגע ולא נגע בסימנים, כמו שהעיר הפמ"ג (סי' מ"ו) על מנהג היתר במסורסים, וק"ו דהרי הסירוס מסור לכל כפרי וכפרי בשלו, מכש"כ הכא דצריך רופא מומחה להקזה, ועוד כיון שקושר חבל בצואר עד שיראה פליטה גיד עורק הדופק הו"ל כתפס הקנה, וגם באשר מיעוט המצוי בבהמות ורובם של אותם המיעוט שיש

4) כאשר הבאתי בפנים המכתבים ממשרדי הממשלה וכו' אינו דומה ארצות הברית וקאנאדא לארצנו הקדושה. פה במדינתנו הטיפול הוא אחר והזריקות באות בכל עופות (וראה לעיל בספרי בארוכה).

בהם רושם הקזה וחיים לפנינו ש"מ האומנים בקיאים, אך אין להורות מסברא בלי רא"י עכ"פ מפוסקים ראשונים, יש להוכיח ממדכי (פ"ב דחולין סי' תר"ו) דדוקא ע"י שתפס הסימנים לשוחטם ואז אפשר ע"י נדנדו נפרדים והקדים הושט לקנה, אבל זולת זה אין הושט סמוך לעור, כי הושט בין קנה למפרקת, מכ"ש הכא בנידון שלפנינו דליכא למיחש למידי, ואיכא נמי כל הנ"ל דחזי לאיצטרופי להיתירא עכת"ד.

והנה אף דמדברי הפמ"ג מוכח דאף היכא דל"ש משום דברי המרדכי יש לסמוך על מעשה האומן, יש לומר דדוקא מחשש נקיבת הסימנים ונקיבת הושט נבילה, ויש חזקת איסור, ויש לומר סמוך מיעוטא דאין מומחין לחזקה וכמבואר בפוסקים מזה לכן הצריך הח"ס ג"כ לצירוף דברי המרדכי, אבל היכא דל"ה נבילה יש להקל גם בלתי דברי המרדכי.

אמנם החת"ס להלן (בסי' קכ"ב) בדבר האוזות הפטומות, שמדרך הערלים המוכרים לתחוב במחט כמה פעמים תחת הכנף, כדי להצבות מקומו שיראה עבה מחמת שומן, אם יש לחוש לכל האוזים משום ניקב הריאה שהיא נחבא בין הצלעות, וכתב ע"ז החת"ס, דבלי ספק שרוב ורובא של העושים כן אינם מגיעים במחט להצלע, כי אין הגוי שוטה ואינו עושה כן רק להשביח מקחו, ותוחב בעליונו של עור לבד, וא"כ נהי דאי ניכר האוזא שנעשה בה כן אזי צריכה בדיקה בלי ספק, וק"ו מנשבר הגף סמוך לגוף, ואפי' החולקים שם יודו הכא דיש הריעותא לפנינו שנתחב באותו מקום שיש לחוש שנגע בריאה, ואפי' יאמר ברי לי שלא נגעתי לא מעלה ולא מורידין לענין זה מתרי ותלת טעמי, שהרי פסול להעיד, ומכ"ש באיסור תורה, ויש לו הנאה מינייהו, ועוד אפי' ישראל לא מהימן היכא דהוי מילתא דלא רמי' עלי', זולת מה דישאל מזהר על הטריפות בודאי רמי' עלי' להשגיח שלא להטריף ומהימן לומר ברי לי שלא נגעתי, ועוד מי יוכל לומר ברי לי וכי עיניו שם, ואולי פעם אחד נדחה ידו לפניו מן הצלעות, על כן כל אוזא שראינו, או אנו מכירים בסימנים שנתחב לה מחט, אסורה באכילה בלא בדיקה, וכיון שאין אנו בקיאים בבדיקה תאסר, אמנם למיחש מסתמא להכי, לא נראה לי, כיון דהרוב אינם עושים, והעושים ותוחבים במחט, מ"מ רובם אינם נוגעים בריאה ובצלעות כלל, אלא זו בחזקת היתר עומדת משנולדה דכשרה נולדה, ואפי' לילך בתוך ביתם או מקום שעומדים שם ביומא דשוקא דהו"ל קבוע, וידעינן בודאי שיש ביניהם מי שעושה כן, מ"מ מותר ליקח בסתם, אם אינו יודע בודאי שזאת האוזה נתחבה, ולא שייך קבוע לבטל רוב, אלא היכא דצריכים רובא דאיתן קמן כגון ט' חנויות, משא"כ רוב בהמות כשרות, זה הרוב לא מתבטל ע"י קבוע, וזה ברור אצלנו, גם כי יש ס"ס אע"פ שהוא גרוע שאינו יכול להתהפך ושם אונס חד מצטרף לכל מה דאמרן, דהיכא דאיכא צדדים להתיר מצטרפים אפי' ס"ס גרוע, כמ"ש הר"ן גבי שוחט ונמצאת פגומה, וכן מוכח ממתני' (ר"פ האשה) וכו' מ"מ כיון שהאשה בחזקת טהרה מועיל לה ס"ס כנ"ל, ומ"מ אם מיעוטא דשכיח שם כל בעל נפש יחוש ויבדוק, עכ"פ כמו במכה תחת הכנף, ויכול לסמוך על בדיקתו בענין זה, אבל בלא בדיקה לא יאכל היכא דשכיחא, דלא גרע מריאה וושט דצריך בדיקה משום מיעוטא דשכיח עכת"ד.

והנה כפי מה שכתבנו לעיל דמה שהצריך (בסי' כ"א) דברי המרדכי הוא רק משום דנקיבת הושט נבילה, וזה לא שייך להחשש (בסי' קכ"ב) לנקיבת הריאה,

ומ"מ החמיר היכא דידיענין בתחב באותו מקום, ואף די"ל דבהא (בסי' קכ"ב) גרע משום שנאסר לכל ולא למומחה דוקא, מ"מ הרי הביא (בסי' כ"א) את דברי הפמ"ג להקל בסירוס אף דנמסר לכל כפרי וכפרי, ושוב דאיחי בסי' ליקוטי הערות מידידי הגאון מוה"ר ישכר דוב גאלדשטיין שליט"א (חיו"ד סי' קכ"ב) שהביא מדברי האחרונים שהעירו בסתירת החת"ס בזה, ושפיר העיר הגאון הנ"ל שם שהתשובה (בסי' כ"א) שנכתבה בשנת תקפ"ח קרוב לשלושים שנה אחרי שכתב התשובה (בסי' קכ"ב), וכנראה שרק אח"כ ראה החת"ס ז"ל את דברי הפמ"ג בסירוס ועפי"ז צידד להקל שם גם בהקזה עיי"ש.

אמנם גם דברי החת"ס שם (בסי' קכ"ב) כשלעצמן צ"ב, דכיון שכתב דרובא של העושים אינם נוגעים במחט להצלה, הרי זה לא גרע ממה דכתב בכו"פ (סי' נ"א), על מה דאיתא בשו"ע שם קוץ או מחט שניקב לחלל, דאבל בספק אם ניקב לחלל הו"ל ס"ס ומותר, והיינו ספק שמא לא הגיע לחלל, ואם הגיע שמע לא ניקב אברים הפנימיים, ומטעם זה דהרי דומה ממש לספק על ואת"ל על שמא לא דרס, וכמ"ש בזה בסי' חכמת אדם (בינת אדם סי' י"ז), ורק בצואר יש להחמיר דבסימנים הוי ספק בשחיטה, אלא די"ל דמ"מ אפי' בס"ס היכא דאפשר לברר צריכים לברר עכת"ד, וא"כ צ"ע כיון דאם בספק השקול אם הגיע לחלל אם אי אפשר לברר מותר משום ס"ס, א"כ מכ"ש היכא דאיכא רובא דלא הגיע לחלל כנידון החת"ס, בודאי היכא דא"א לברר כשר, ואמנם החמיר החת"ס מטעם דאין אנו בקיאים בבדיקה עיי"ש.

אולם בסי' דע"ת (סי' כ"א אות ג') הביא משו"ת משיבת נפש (סי' כ"ח) בדין פרה שהי"ל מכה נגד החלל, ובועה גדולה בולטת מהעור, ואח"כ נפתחה המכה ויצא דם ממנה, וא"א לידע אם הגיע הנקב לחלל, או שמא המכה רק בין עור לבשר, וגם לא נודע אם ע"י חולי או ע"י נגיחת קרן, ובעל הפרה עני ומתפרנס מחלבה, יש להתיר החלב כיון דלא נודע אם הוחל מעשה הטורף עיי"ש. ובוה כתב שם במי הדעת דבכה"ג יש להתיר החלב בהפ"מ לצורך עני, כיון דבחיי"א א"א לבדוק, ש"מ הא זולת זה, א"א להתיר, אף דיש גם ספק אם הגיע לחלל, ושם בקונטרס אחרון, הביא מה שנשאל לתמוה על תשו' משיבת נפש הנ"ל, מדברי הכו"פ הנ"ל, שכתב בפשיטות דבספק לא הגיע לחלל הו"ל ס"ס ומותר, וכתב דהכו"פ אול לשיטתו שהעלה בדיני ס"ס דא"צ לברורי, וגם הכריע כדברי הרמב"ם דספיקה דאו' לחומרא רק מדרבנן, ולכן כל ס"ס הוא רק מדרבנן משא"כ לדידן עיי"ש, ובשו"ת שו"מ מהדו"ג (ח"ג סי' ק"י) כתב דכל שהי' יכול להגיע עד החלל נקרא הוחל מעשה הטורף עיי"ש, וי"ל דכן ס"ל להח"ס וסיעתא לדבריו מנשבר הגף כמ"ש כנ"ל, ובאמת צריך ליישב להתיר בספק הגיע לחלל, דמאי יגרע מנשבר הגף דג"כ ספק הגיע לחלל, ספק ניקב הריאה וצ"ע.

אמנם נראה דבנדו"ד יש לדמות למש"כ החת"ס שם (סי' קכ"ב) אח"כ, דבסתמא אין למיחש להכי מכל הנו טעמי המבוארים שם כנ"ל, כיון דבאף אם יש להם מחלה שמזריקים רק בשוק למעלה מצוה"ג דאין לחוש לאיברים הפנימיים, וגם בודאי המזריקים במקום אחר, מ"מ רובם אינם נוגעים באיברים הפנימיים ובסימנים, דמדקדקים לזרוק תחת העור כמו ההוראה שלהם, וביש ספק אם הזריקו במקומות חוץ מברגל, שוב שייך מש"כ החת"ס דיש להעמידם על חזקת היתר, ומותר לקנות במקום הקבוע, אפילו ידענין בודאי שיש ביניהם

מאותם שנזרק בהם במקומות החשש איברים הפנימיים, כיון דלא ידעינן כודאי שנזרקו באותם שלוקחים מהם, בצירוף הס"ס דלמא לא נזרקה בהם במקום החשש, דלמא לא הגיע לחלל, דלמא לא ניקבו האיברים הפנימיים והסימנים, ואף דבחשש סימנים יש חזקת איסור דהוי נבילה כנ"ל, מ"מ יש לצרף דברי המרדכי שהביא החת"ס (סי' כ"א) כנ"ל.

אולם כיון שכתב החת"ס שם דמ"מ אם הוא מיעוטא דשכיח שם כל בעל נפש יחוש ויבדוק עכ"פ כמו במכה תחת הכנף, ויכול לסמוך על בקיאתו בענין זה, אבל בלא בדיקה לא יאכל היכא דשכיחא דלא גרע מריאה וושט דצריך בדיקה משום מיעוטא דשכיח עכ"ל. ומכ"ש דשייך כן היכא דידעינן כודאי דנזרקו, אף די"ל דלמא נזרקו שלא במקום החשש, מ"מ כודאי יש לחוש בזה מטעם מיעוטא דשכיח, ואף דהחת"ס כתב דבבדיקה זו בקיאיין, אך שם החשש רק בריאה, אבל בנד"ד אם צריך בדיקה, היו צריכים לבדוק כל האיברים הפנימיים וגם הסימנים, ודבר זה חוץ שבזה כודאי אין אנו בקיאיין וגם הוא דבר שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו, לכן החלטנו להשתדל לסדר שלא יביאו לעירנו עה"ק ת"ו רק מאותן העופות של"ה עליהן מחלה, ולא נזרקו כלל (ואף במקום אחד שנתגלה לנו שזורקין אף בכה"ג) אבל נתברר שזורקין רק בשוק למעלה מצוה"ג ויאכלו ענוים וישבעו.

תבוא לדינא בעופות המגדלים לפיטום-לאכילה אשר אינם מניחים אותם לחיות י"ב חודש, ואף לא להטלת ביצים, ול"ש בזה הצירוף של החת"ס מה שרואים אותם חיים לפנינו, לכן יש לחלק דינם לשלשה כדלהלן:
 א) אותם שידועים שהזריקו בהם במקום שיש לחוש לנקיבת איברים הפנימיים ומכ"ש אם יש לחוש לנקיבת הסימנים, אין להתירם.
 ב) אותם שאינם ידועים אם הזריקו בהם ובאיזה מקום הזריקו מעיקר הדין יש להתירם.

ג) לכתחילה יש לדקדק לקנות מאותם שידועים שלא הזריקו בהם כלל, או שידוע שהזריקו בהם רק בשוק למעלה מצוה"ג וכנ"ל.
 אחרי כותבי כנ"ל באו הרופאים הממונים על ההדרכה של גידול העופות באיזור ירושלים והבטיחו שלפני איזה שבועות נתנו הוראה שמאותו זמן והלאה לא יזרקו בשום מקום רק ברגל למעלה מצוה"ג, ויש לנו לעמוד על המשמר אם למעשה עושים כן, ועד שיתברר לנו אמיתתן למעשה אין לשנות מהנוכר.

יצחק יעקב ווייס
 ראב"ד פעה"ק ת"ו

(5) וכבר כתבנו ובררנו היטב לכל מי שרוצה לראות האמת שבארצות הברית זורקים בעורף כמעט למאה אחוז מן כל העופות, או כודאי חל דינו של אדמו"ר הרח"ג הראב"ד שליט"א.
 (6) חז"ל הדגישו לנו דאיכא דרכא אחרינא אסור לנו לילך במקום מסוגל להפגש בו בדבר האסור. ולכן, אם העידו האינם יהודים הממשלתיים שיעמדו לימין דינו לתמוך אותנו, אך ורק כאשר נשאל ובמענה לשון יקימו - בלי הוצאת אף כסף משהו - שלא יזרקו כלל וכלל, איך נחריש פה ונעמד מן הצד ונרצה לצאת אך ורק בזעקתנו השמימה להציל את בית ישראל מחבליהם. למה נגרע מביתי אכול בשר עופות? יבקשו הרבנים הגאונים שליט"א, העומדים על משמרתם הקודש כמפקחים על עניני הכשרות של הארגונים השונים, ויצוו להקצבים והבתי עופות שלא יקנו אך ורק מאותם מגדלי העופות באזוריהם שהבטיחו שלא זרקו. וכן יעמדו על המשמר הרבנים הגאונים שליט"א לצאת מפעם לפעם לבקר בהיכלו - בבתי מגדלי העופות - לראות אמיתת הדברים, ואולי גם להעמיד שם משגיחים תמימים להשגיח על זה באופן היותר נעלה.

תשובה לבעלי המדגירות והמשקים בארץ הקודש

אחרי שנודע מתוך מעקב ופקוח מתמיד של ועד השחיטה המהודרת שע"י בד"צ העדה החרדית בירושלים על העופות המגיעות לירושלים בעניני הזריקות שמזריקים את העופות כמה פעמים לפני שיוקם החל מיום פקיעת הבצים, נודע כעת כי פרץ מחלה גם כלולי המושבים שבפרוזדור ירושלים שהם המשווקים העיקריים לירושלים וכי ניתן הוראה מהרופא הויטרנירי הממונה ע"כ להזריק את האפרוחים ביום הפקיעה.

מדרגת מושב „צובא“ שהיא המספקת העיקרית של אפרוחים לרוב ישובי פרוזדור ירושלים הביאה לצורך זה מכונת הזרקה חשמלית מארה"ב והתחילו להזריק את האפרוחים לישובים הנגועים במחלות, כבר ביום פקיעתם. הגאון הראב"ד שליט"א בלית שנים ממוצ"י העדה החרדית והמפקח על הכשרות הרב א. א. שיינברגר ור"מ ויסמנדל יצאו למושב „צובא“ לעמוד מקרוב בעת ההזרקה בכדי לקבוע סדרים ופקוח שלא יהיה ח"ו שום חשש לכשרות העופות.

והתברר, כי האפרוחים העומדים לפיטום (למאכל) נעשה ההזרקה בשוק למעלה מחציו העליון, ולכאורה אין חשש שצומת הגידין נפגע ע"י הזרקה זו. האפרוחים המיועדים לגידול להטלת ביצים או לרבייה, ההזרקה נעשה בעורף, בצד שיש חשש שהסימנים נפגמים ע"י זה (ההזרקה היא באותה מכונה חשמלית בחוספת חלק).

כעבור כמה ימים שוב יצאו הגאון רבי ישראל משה דושינסקי שליט"א חבר הביד"צ עם הרב יעקב כלוי והרב מאיר ברנדסורפער והרב י. י. סופר שליט"א בלית המפקח הנ"ל למדגרת „יפה הוד“ השייכת לקיבוץ יבנה לבקר מקרוב ולאבחן הסידור לזריקת האפרוחים ביום הפקיעה, האחראים במדגירה ביקשו מהרבנים אחרי שבזמן האחרון מגיע תלונות מבעלי משקים שזריקות בשוק אפילו למעלה מחציו גורמת לצליעת העופות וגם זה לא מחסן באופן יעיל, ע"כ מבקשים אישור לאפשר להזריק בעורף שיהיו מחוסנים היטב נגד מחלות וגם תפוקת העבודה בשליש הזמן, הצענו להרכיב את החלק על המכונה ולהזריק בעורף לנסיון עם חומר של דיו כחול בכדי לאבחן בדיוק באיזה מקומות מגיע המחט הפועל בכוח חשמלי, הם קיבלו את ההצעה והורו לעובדות במכונה להזריקו כעשרים אפרוחים ראינו בהזרקה וגם אחרי ההזרקה צבע של הדיו

שהגיע לצדדי הצוואר וגם בחוץ ע"י הסימנים ולאחדים מהם יצא הצבע דרך הפה לחוץ וזה אחד הסימנים שפגע בתוך הסימנים.
הבאנו האפרוחים לבית הראב"ד ובדקנו ביחד עם הראב"ד שליט"א כל אפרוח לחוד.

סוכם ע"י הראב"ד והרבנים שליט"א להשיב ולהודיע לבעלי המדגירות שאסור להזריק בכל שטח הצוואר והעורף שיש חשש רציני לנבילות רח"ל כי זה בגדר מיעוט המצוי.

וע"ד העופות הפיטום (למאכל) שמזריקים בשוק, סוכם שהעופות המובאות עבור השחיטה המהדרת שע"י העדה החרדית שישווק העופות לכתחילה בלי שום זריקות לא ביום הפקיעה ולא בימי מחלה ר"ל.
אמנם במקרה של מחלות שיהיה הוראה מהרופאים להזריק ביום הפקיעה יקיים פיקוח ביום הפקיעה שיהיה אך ורק בשוק מחציו ולמעלה שלא יהיה חשש פגיעה בצומת הגידין וגם אלו שלא היה אצלם מחלה.
וע"ז חתמנו שמינו ביום שהוכפל בו כי טוב לסדר כי ברוך הוא ח' תמוז תשל"ט

נאום: ישראל משה בלאאמו"ר הגה"ק מהרי"צ זצוק"ל דושינסקי

נאום: אברהם אהרן שיינברגר, מפקח על הכשרות

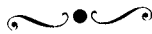
נאום: מאיר בראנדסדארפער

נאום: יעקב יחזקי' סופר

נאום: יעקב פישר

אחרי שהיה למראה עיני כל השאלה הזאת בענין האפרוחים הוצאנו לפסוק למעשה לבעלי המדגירות והמשקים שאסור להזריק בכל שטח הצוואר וצדדיה ובעורף כי חשש רציני לנקיבת הסימנים שזה בגדר מיעוט המצוי כנ"ל.
וע"ז חתמתי שמי לאיזור ביום הנ"ל

נאום: יצחק יעקב ווייס ראב"ד פעה"ק ת"ו

זכרון יוסף

בעתה"

ת ש ר ב ה

ל כ ע ל י ה מ ד ג י ר ו ת ו ה מ ש ק י ם כ א ר ץ ה ק ר ד ש

אחרי שנודע מתוך מעקב ופקוח מחמד של ועד השחיטה המהודרת שע"י בר"צ העדה החרדית בירושלים על העופות המגיעות לירושלים בעניני זריקות שמזריקים את העופות כמה פעמים לפני שיוקם החל מיום פקיעת הבצים, נודע כעת כי פרץ מחלה גם בלולי המושבים שבפרוזדור ירושלים שהם המשוקים העיקריים לירושלים וכי ניתן הוראה מהרופא הוטרואיני הממונה ע"כ להזריק את האפרוחים ביום הפקיעה.

מדרגת מושב "צובא" היא המספקת העיקרית של אפרוחים לרוב ישובי פרוזדור ירושלים הביאה לצורך זה מכונת הזרקה השמלית מארה"ב והתחילו להזריק את האפרוחים לישובים הנגועים במחלה, עבר ביום פקיעתם.

הגאון הראב"ד שליט"א בלוי"ת, שנים ממוצ"י העדה החרדית והמפקח על העשרות הרב א.א. שיינברג ור"מ ויסמנדל יצאו למושב "צובא" ועמדו מקרב בעת ההזרקה בכדי לקבוע סדרים ופקוח שלא יהיה ח"י שום חשש לכשרות העופות.

והנברר, כי האפרוחים העומדים לכיסוט (למאכל) נעשה ההזרקה בשוק למעלה מחציו העליון, ולאכורה אין חשש שצוכת הגידין נפגע ע"י הזרקה זו.

האפרוחים המיועדים לגידול להטלה ביצים או לרבייה, ההזרקה נעשה בעורף, בצד שיש חשש הסימנים נפגמים ע"י זה (ההזרקה היא באוחה מכונה השמלית בחוספת חלק).

בעבור כמה ימים טוב יצאו הגאון רבי ישראל משה דושינסקי שליט"א חבר הביד"צ עם הרב יעקב בלוי והרב מאיר ברנדסורפער והרב י.י. סופר שליט"א בלוי"ת המפקח הנ"ל למדרגת "יפת הוד" השייכת לקיבוץ יבנה לבקר מקרוב ולאבחן הסידור לזריקת האפרוחים ביום הפקיעה, והאראים בכדגירה ביקשו מהרכבים אחרי שבזמן האחרון מגיע חלונות מבעלי משקים שזריקות בשוק אפילו למעלה מחציו גורמת לצליחת העופות וגם זה לא מתכן באופן יעיל, ע"כ מבקשים אישור לאפשר להזריק בעורף שיהיו מחוסנים היטב נגד מחלות וגם הפוקת העבדה בשליש הזמן, הצענו להרכיב את החלק על המכונה ולהזריק בעורף לנסיון עם חומר של דיו כחול בכדי לאבחן בדיוק באיזה מקומות מגיע המחט הפועל בכוח השמלית, הם קיבלו את ההצעה והורו לעובדות במכונה והזקיקו כעשרים אפרוחים ראינו בהזרקה וגם אחרי ההזרקה צבע של הדיו שהגיע לצדדי הצוואר וגם בחוץ ע"י הסימנים ולאחרים מהם יצא הצבע דרך העה לחוץ וזה אחד הסימנים שפגע ב**בגד** הסימנים.

הבאנו האפרוחים לבית הראב"ד ובדקנו ביחד עם הראב"ד שליט"א כל אפרוח לחוד. סוכם ע"י הראב"ד והרבנים שליט"א להשיב ולהודיע לבעלי המדגירות שאסור להזריק בכל שטח הצוואר והעורף שיש חשש רציני לנבילות רח"ל כי זה בגדר מיעוט המצוי.

וע"י עוכות הפיסוס (למאכל) שמזריקים בשוק, סוכם שהעופות המובאות עבור השחיטה המהודרת שע"י העדה החרדית שישוק העופות לכתחילה בלי שום זריקות לא ביום הפקיעה ולא בימי מחלה ר"ל.

אמנם במקרה של מחלות שיהיה הוראה מהרופאים להזריק ביום הפקיעה יקיים פיקוח ביום הפקיעה שיהיה אך ורק בשוק מחציו ולמעלה שלא יהיה חשש פגיעה בצומח הגידין וגם אלו שלא היה אצלם מחלה.

וע"י חתמוני שמי לאישור ביום הנ"ל

נא: *אברהם אהרן ליער* נא: *אורי קראוס* נא: *יעקב*

נא: *יעקב אהרן ליער* נא: *אורי קראוס* נא: *יעקב*

אחרי שהיה למראה עיני כל הטלה הזאת בענין האפרוחים הוצאנו לכסוק למעשה לבעלי המדגירות והמשקים שאסור להזריק בכל שטח הצוואר וצדדיה ובעורף כי חשש רציני לנבילות הסימנים שזה בגדר מיעוט המצוי כנ"ל.

וע"י חתמוני שמי לאישור ביום הנ"ל

נא: *אורי קראוס* נא: *יעקב*

מטעם רבותינו שרי התורה הבדי"צ שליט"א

הודעה לרבים

**אחרי שביקרו מהרבנים שליט"א
בכמה ישובים. במקומות שמשם
משווקים עופות החיים למאכל בירושלם**

החלטנו כי העופות החיים העומדים לפיטום (למאכל)

**שהגיעו לירושלם מותרים באכילה.
פרט לתרנגולי הודו שהודעתנו הראשונה קיימת.**

היות שכאשר ישנם מחלות אצל העופות עושים
להן זריקות אף במקום שיש חשש שעיי"ז יוקבו
האיברים הפנימיים והסימנים.

ע"כ העמיד ועד השחיטה מטעם הביד"צ, פיקוח
וביקורת על איזה מקומות שאין על עופותיהן
חששות הנ"ל, ויביאו הפרטים לידיעת הציבור.

והשי"ת ישמרנו ממאכלות אסורות

מקום החותם הבד"ץ
של העדה החרדית

ז' שבט תשל"ז

לאפרושי מאיסורא

על דבר הריעותא המצויה בצומת הגידין החיצוניים של העופות שהליחה הטבעי שבין הגידין מתקשה כמין גלד לבן, שהוכתה לבנוניתו אדוק על הגידין ובין הגידין, ושכיח מאד שהגידין בעצמם הם ג"כ לקויים, או שנפסקין לגמרי, (הן הגיד העב ורחב שמתחת העור הן שאר גידין הקטנים שבין גיד העב ובין העצם) והוא ניכר מבחוץ כמין גבשושית קשה, לפעמים בולט הרבה ולפעמים רק מעט, ולפעמים משתנה גם המראה מבחוץ למראה אדמימות או כחול או ירוק.

אשר על כן הננו להזהיר שעל כל שינוי כל דהו שימצא במקום צומת הגידין שלא להעלים עין מזה ולעשות בזה שאלת חכם כדי שלא לחכשל באיסור טריפות ח"ו.

ולהשומעים ינעם ותבוא עליהם ברכת טוב.
וע"ז באעה"ח הביד"צ דפעיה"ק ירושלים ת"ו.

(מקום החותם)

כשרות העופות

גם השנה המשכנו לעמוד על משמרת כשרות העופות, הן על העופות החיים בענין הזריקות בעופות שכיזוע מזריקים את עופות הפיטום המיועדות למאכל כחיסונים מפגיעת מחלות, וגם כאשר נפרץ בהם מחלה ר"ל, בפרוודור ירושלים — המקור העיקרי שמשם מגיעים העופות לירושלים — הוקם צוות מטפלים בחיסונים העושים זאת רק בטפוף בעינים או ע"י ריסוס, ובמקרה של מחלה מזריקים את העופות רק ע"י הצוות המיוחד לכך, המקבלים הוראות מרופא שומר תו"מ, העופות מקבלים את התרופות עפ"י רוב רק דרך הפה במי השתיה, ורק בהתגברות המחלה ח"ו הם מקבלים זריקות ע"י צוות זה, המדקדים להזריקם בשוק.

כל זה לתקנת השוק בכלל, אולם עבור השחיטה המהודרת של העדה החרדית אין מקבלים כלל עופות מוזרקים אפילו אלו שהוזרקו ע"י המומחים בשוק, ועדת פקוח תמידית ומיוחדת מטעם ועד השחיטה מפקחת על זה.

לגבי עופות להטלה ורבייה או אלה הנקראים "רוק", אין שום פקוח מאתנו בענין הזריקות, ואלה אינם מתקבלים כלל למחלקה של השחיטה המהודרת שלנו.

על תרנגולי הודו, הפקוח הוא מסובך יותר בהיות כי מזריקים זריקות, תיכף ביום הפקיעה, ע"י מכונה! ההוראות מטעם הבד"צ הם שיזריקו למעלה מחציו של השוק בכדי שלא יפגע צומת הגידו, אמנם כמעט שאי אפשר לגדלם עד השיווק מבלי שיצטרכו לזריקות נוספות בעת הגידול, ולפיכך רק לעיתים רחוקות נמצאים הודיים במחלקה של השחיטה המהודרת שלנו.

חברי הביד"צ שליט"א ומוצ"י עדתינו, מבקרים לעתים קרובות בבית השחיטה לעמוד מקרוב ולפקח על ביצוע הוראות הבד"צ על סדרי מהלך השחיטה שיהיו לפי כל ההידורים בכשרות, ההוראות כוללות: זמני השחיטה, — שלא יתחילו לפני הזמן שהוקבע ולא כמו שנפוץ רח"ל שמתחילים לשחוט מחצות לילה בשעה שהשוחטים לא רגועים ומוכנים כראוי, מהלך השחיטה — שלא ימהרו במעשה השחיטה. בדיקת והחלפת הסכינים — ע"י בודק סכינים קבוע העומד כל זמן השחיטה ומחליף הסכינים כל 10—12 עופות. קפידה על ד' אמות לפני השחיטה מחשש לריסוק אברים, מנוחה קצרה של השוחטים בין שחיטה לשחיטה, ועוד.

ראשי ועד השחיטה מפקחים בקביעות על מלוי הוראות אלה.

יבואו על הברכה המדקדקים לעמוד בעצמם בעת שחיתת עופר-
תיהם.

מזמן לזמן נאלצים אנו לפרסם שוב ושוב האיסור שיצא הגבד"צ
על העופות קפואים, הבאים ממשחטות בהכשרים שונים, כי לדאבוננו
מתרבים מפעם לפעם הפרצות בכשרות השחיטה במשחטות, וכיום
ישנם משחטות השוחטים כבר עשרות אלפים עופות ליום במשך כמה
שעות, העופות נעות במהירות על סרט נע, והמכשולים מתרבים רח"ל.

מדריך הכשרות תשל"ח
שע"י העדה החרדית
פעיה"ק ירושלם ת"ו

- 1 -

עדיין עסוקים אנו באותו ענין בא לידי מודעה שנתפרסם פה ארצות
הברית בקרית חוצות מרב גדול אחד בעל הוראה מובהק ויר"ש מרבים,
ובעמ"ח ספרים נכבדים, ובו מראה הרב הנ"ל גודל זהירותו ואחריותו על
המאכלים הנאכלים ע"י, ולעומת מה שנתברר בענין זריקת העופות כנ"ל,
נרתע הרב הנ"ל למאוד, ומצא לנכון למהר ולהדפיס מסירת מודעה שאין
עליו אפי' אחריות כ"ד מכל הנעשה בהעוף מיום הוולדו עד שחיתתו,
ולחיבת הקודש אעתיק הדברים ככתבם וכלשונם.

קהל חסידי בעלז-וויליאמסבורג

מיר טוען פארשטענדיגן, אז די השגחה פון הרה"ג אב"ד דקהלתינו
שליט"א, אויף אונזערע עופות - זענען נאר פון התחלת השחיטה ביז לאחר
המליחה והדחה. - נישט אויף וואס עס איז אדורך אויפ'ן עוף פונעם געבוירן
ביזן שחט'ן.

ההנהלה

(דער איד. פרייטאָג, פרשת במדבר תשל"ט)

ת. ו. ש. ל. ב. ע.